

petrželí n. — petrželé — petržalé 734, 735 — petrželí — petruželé — petrzelí 721 — petrzelé 738, 747, 814 — petruzeli — petruzele 817

S patružen/patružlen 755

- 2 Výzkum byl zaměřen na areálové vymezení slovtvorných prostředků v nář. názvech pro petržel, tj. bylinu s dělenými listy a s okolíky bílých květů, pěstovanou pro kořen a nať (rod *Petroselinum*). Specifické výrazy pro nať byly zapisovány jen výjimečně a nejsou na mapě zakresleny (několik záznamů je pouze z Čech; jde o dem. podoby *petrželka* – západněji, *petržilka* – východněji, *petruželka*).

Vedle rozdílů slovtvorných (*petržel* × *petruška* × *petrželí*) byly zaznamenány i diference morfologické (*petržel* f. × *petrželá* f. × *petržedle* f.), v rodě (*petržel* f. × *petržel* m.) a zejména hláskoslovné (*petržel* × *petržel* × *petržel* × *petružel* apod.). Tato variabilita odráží různé způsoby adaptace cizího slova v českém jazykovém prostředí.

Pozn.: Slovo *petrželí* hodnotíme ne jako pouhou rodovou variantu slova *petržel*, ale jako variantu slovtvornou, přistupuje zde totiž nový významotvorný příznak – kolektivnost (formant *-í*; petržel se vždy pěstuje ve větším množství, jednotlivina je zde tedy nazývána stejně jako více rostlin).

- 3 Územní rozčlenění nář. pojmenování je koncentrováno na Moravu a do Slezska. Z hlediska slovtvorného se zkoumané území rozpadá do tří oblastí: pro Čechy a záp. polovinu Moravy je charakteristické pojmenování *petržel* f., vých. polovina Moravy s již. Slezskem se vyznačuje variantou *petrželí*, Slezsko má odvozeninu *petruška*. Slovtvorná hranice *petržel* × *petrželí* je naprosto ostrá; slovo *petržel*, shodné se spis. jazykem, proniklo vých. od této hranice pouze do měst, vůbec ne však do mluvy venkova.

Oba dva naposledy uvedené výrazy jsou dále bohatě hláskově diferencovány: Vlastní podoba *petržel* zabírá celé Čechy a záp. okraj Moravy, oblast s centrem na Brněnsku má obměnu s prodlouženým vokálem *petržel*, již. Morava (mezi Slavonicemi, Třebíčí a Břeclaví) je charakterizována variantou *petržel* (ta je doložena též z Novoměstka). Na sz. okraji Čech a na většině území svč. nář. byla zpravidla jako dubletní zaznamenána podoba *petružel*.

Varianta *petrželí* má ještě více hláskových obměn: vlastní *petrželí* v souvislém pásu táhnoucím se od nejsevernějšího okraje vm. nář. přes Lipník nad Bečvou, Kroměříž, Kyjov až k Břeclavi a na menší oblasti na sev. Uherskobrodsku, *petrželé* na již. Vsetínsku a již. Uherskobrodsku (na vých. Břeclavsku *petrželé*), *petruželí* na rozsáhlém území ve středu Moravy, *petruželé* na Vsetínsku, *petrželí* ojedinelé na Novojičínsku, *petrželé* již. od Příbora, *petruželí* v již. Slezsku (tam zpravidla v dubletě s výrazem *petruška*).

Morfologická varianta *petržedle* tvoří malý areál na sev. Jindřichohradecku.

Podoby muž. rodu byly zachyceny řídce, zpravidla nedubletně na okrajích oblastí s příslušnými podobami rodu ženského.

- 4 Všechna zaznamenaná pojmenování vznikla adaptací lat. výrazu *petroselinum* (slova na *-l* jsou ze stíh. *petersil*, to z lat., slova na *-n* přímo z lat.). Uvádíme zde pouze výrazy doložené v excerpované literatuře; všechny ostatní jsou jen nář.

patružlen jen nář.; Jg *petružlen*, *petržen* slc., Kt *petružleň* kopanič., SSSJ *petržen*, Kl *petružlen*.

petruška v sled. významu jen nář.; Kt u Příbora, též *petruška*, SSSJ nář., pol. *pietruska*, hluž. *petruška* — V návaznosti na polštinu; nelze vyloučit vliv domácké podoby žen. jména *Petra*.

petružel Jg, SSSJ zast. a nář., ALJ též jč., Kl m.

petruželí jen nář.; Kt na Mor.

petržel f. jen nář.; ALJ.

petržel m. jen nář.; SSSJ nář.

petržel f. SSSJČ, Jg též *petruž*, hluž. *pětršilka*.

petržel m. jen nář.; Jg slc., SSSJ nář.

petrželí jen nář.; SSSJČ nář.

- 5 petržel f. Ju 2, 3, 5, 6, Ru 1–4 — petružel Po 1, Ju 1, 2 — petržel m. Ju 4, 5 — petrželí Ju 7, Ru 5 — petruželí Ju 7 — petruželé Ju 7 — peršun Ju 5

- 6 ASJ III 295, IV 58:20b

Či

25 stroužek česneku (1141) — mapa s. 91

- 1 M struk

strouček (stručok 801, strunček 831) — štrouček (též 315, 328, 648, 674, šróček 642, též 662)

stroučka — štroučka (též 663)

stroučko (strúko 701, strunčko 832–836, 84)

stroužek (stroušek 204, 212, 334, 440) — strouzek (strousek 406, 440)

strouška